

המאמר באדיבות הוצאת "אור דעת"

לפני כל מצוה שאדם עושה, עליו להתכונן, כמ"ש (עמוס ד', י"ב): "הפון לקראת אלקיך ישאל", כי להכנה לקראת המצוה יש חשיבות רבה. ובעצם כל התורה כולה יכולה להחשב רק כהכנה, כיון שהתכלית היא שהאדם יגיע לדבקות בה'. ודבקות בה' פירושה שהאדם יפעל באותה דרך שהקב"ה פועל, כלומר רק להשפיע ולהיטיב לכל הבריאה. אמרו חז"ל (בראשית רבה פמ"ד פ"א): "רב אמר: לא נתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות", כלומר כל מטרת התורה והמצוות היא לצרף את הבריות (מלשון צורף כסף וזהב), כלומר לזכך ולנקות אותם מכל סיג. אם כן כל התורה כולה היא רק הכנה וסיוע להגיע למטרה. ומכאן ניתן להבין את ערך ומעלת ההכנה, כי אדם יכול להקדיש את כל חייו כדי להגיע לאותו רגע נכסף בו הוא ישיג את מדרגתו. הוא יכול להתייגע שבעים שנה ולהשיג זאת רק סמוך לפטירתו מן העולם.

ואם בכל ענין ההכנה חשובה, על אחת כמה וכמה בענין השבת. כל השבוע נחשב כהכנה לשבת, ולכן הקדישו לכך הרבה הלכות וכללים באופן ההכנה לשבת. ניתן לחלקה לארבעה חלקים: א) זכירת שבת, כמ"ש (שמות כ', ח'): "זכור את יום השבת לקדשו". ב) שמירת שבת, כמ"ש (דברים ה', י"ב): "שמור את יום השבת לקדשו". ג) כבוד שבת, כמ"ש (ישעי' נ"ח, י"ג): "וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר". ד) עונג שבת, כמ"ש (ישעי' נ"ח, י"ג): "וקראת לשבת ענג".

נראה לי שארבעה דברים אלה הם כנגד ארבע אותיות שם הוי"ה: ה' שייך לזכירה, מפני שזכירה זה דבר קבוע, שאין לו הפסקה, והי' של שם הוי"ה הוא השורש והמקור של האור, שהוא דבר יציב וקבוע. ה' ראשונה כנגד שמירת שבת, שהיא כנגד ספירת הבינה. ו' של שם הוי"ה כנגד כבוד שבת, כי ו' היא בחינת התפשטות, וכבוד שבת הוא התפשטות כבוד השבת שנראה לעין כל.

וידוע ש' היא בחינת נקודה, המורה על צמצום, ואילו ו' מורה על התפשטות והמשכה. ובכלל כל אות מתחילה מנקודה, כי ברגע שמניחים את הקולמוס על הקלף נעשית נקודה כעין יוד, ולכן הי' היא השורש לכל האותיות. לאחר מכן ממשיכים את הנקודה לרוחב ולאורך ונוצרות שאר האותיות. ה' הוא ההמשכה של הי' המצומצמת לאורך והוא בחינת התפשטות, וזה כנגד כבוד שבת.

הה' אחרונה, שהיא כנגד מלכות, היא בחינת עונג שבת, כי המלכות היא כלי הקבלה לכל האורות, ולכן שם נמצא התענוג. כי הרי כל יגיעתו של אדם בעולם הוא למצוא מעט תענוג. גם כאשר הוא אוכל, האוכל אינו המטרה אלא אמצעי להשגת תענוג. וכך בכל דבר, אינו מחפש את עצם הדבר אלא את התענוג הנמשך ממנו. לכן התענוג הוא עיקר הקבלה, הן בעיניים חומריות והן בעיניים שבקדושה. וזהו הקשר למלכות, שהיא כלי הקבלה.

זכירה ושמירה

זכירת ושמירת שבת נכללות כאחת, כמ"ש במזמור 'לכה דודי': "שמור וזכור בדבור אָחַד". דיבור פירושו חיבור, כמו שאמרו על זווג שנקרא גם כן בלשון דיבור, כמ"ש (כתובות פ"א מ"ח): "ראוה מדברת", כי דיבור משמעו שני דברים המתחברים לאחד ממש.

בזוהר (השמטות דפו"י רע"ו ע"א) נאמר שיש שתי מצוות שרשיות המופיעות בעשרת הדברות: "אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים", ו"לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי", שהן שתי מצוות הכוללות בתוכן את כל המצוות. כל מצוות עשה נכללות במצות "אנכי ה' אלקיך", כי כולן נחשבות כפרטים לגבי ההכרה האלוקית, וההשגה שה' הוא אלוקינו. וכל מצוות לא תעשה נכללות במצות "לא יהיה לך", כיון

שמקור העבירה על מצוות אלו הוא מתוך ההתרחקות מאלוקיות, וקרבה אל הקשר והאמונה בכל דבר שסותר את הכוח האלוקי.

במקור נוסף בזוהר (שם דף רנ"ט ע"ב) נאמר ששתי המצוות השורשיות הן שמור וזכור. כל מצוות עשה נכללות במצות "זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ" (שמות כ', ח'), וכל מצוות לא תעשה נכללות במצות "שְׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ" (דברים ה', י"ב).

על הפסוק (שמות ג', ט"ז): "זֶה שְׁמִי לְעֵלָם וְזֶה זְכָרִי לְדֹר דָּר" נאמר בתיקוני זוהר (דף ד' ע"ב) – "שמי עם י"ה שס"ה, זכרי עם ו"ה רמ"ח". וההסבר הוא: 'שמי' בגימטריא שלוש מאות וחמשים, ביחד עם י"ה (שהוא החצי הראשון של שם הוי"ה) זה שס"ה, כנגד שס"ה מצוות לא תעשה. 'זכרי' בגימטריא מאתיים שלושים ושבע, ביחד עם ו"ה (שהוא החצי השני של שם הוי"ה) זה רמ"ח, כנגד רמ"ח מצוות עשה. ובהקשר לפסוק: "זֶה שְׁמִי לְעֵלָם", כתוב לעלם בלי ו', שמשמעו להעלים, מלשון העלם, כלומר להסתיר ולא למשוך ולגלות אורות באותה מדרגה. וזה 'זכרי' הוא מלשון זכר, שמשמעו המשכה וגילוי. אם כן, מצוות עשה שקשורות ל'זכרי' מצוה להמשיך ולגלותן. כל פעולה שאדם עושה מושכת כוח מלמעלה, כי אדם נברא בצלם אלקים, ושום פעולה שעושה אינה הולכת לבטלה. כמו כן ידוע שכל פעולה שנעשית קיימת לנצחיות, ונשארת בחלל אויר העולם, ואפילו קול שנשמע מהכאת אדם על קרשי מיטתו. ולכן התורה מלמדת את האדם באילו כוחות להשתמש וכיצד, כלומר מתי לעשות פעולות להמשכת האור, ומתי להמנע.

מצוות עשה נועדו לגלות את אורות החסדים, כאשר אור החכמה כלול בהם, והם רמ"ח מצוות, שהם אותיות 'רחם', והם בחינת 'זכרי', כלומר בחינת זכר, שמורה על המשכה, והם שייכים לאותיות ו"ה של שם הוי"ה.

"זה שמי לעלם" נאמר על מצוות לא תעשה, ומשמעו להעלים ולא לגלות את האורות האלה, ולכן אסור לעשות את הפעולות המתייחסות לאותם המקומות הגבוהים, כלומר אותיות י"ה של שם הוי"ה.

אם כן 'שמי' ו'זכרי' הם השורש לכל. 'שמי' פירושו לכבד את שם ה' ולא להשתמש בו, כמ"ש (אבות פ"א מי"ג): "וְדֹאֲשַׁתְּמֵשׁ בְּתֵגָא, חָלֶף", כלומר מי שמשתמש בכתרו של המלך חולף ועובר מן העולם ח"ו. ולכן אסור להשתמש בפעולות השייכות לי"ה של שם הוי"ה, כי זה בבחינת משתמש בתגא. וזו המשמעות של "זה שמי לעלם" – לכבד את שמי ולהעלים כל מה ששייך לשמי. "וזה זכרי לדור דור" פירושו שצריך להמשיך לכל דור ודור. וזה הכלל של 'עשה' ולא תעשה' לכל פעולותיו של אדם: 'עשה' הן פעולות שיש בהן תועלת וחסד עבור כל בני העולם, ובהן צריך האדם להתעסק, ו'לא תעשה' פירושו פעולות שמביאות נזק לעולם, ואסור להתקרב אליהן.

מכל האמור מובן לכאורה שכל המקיים מצות עשה מושך רק אור קטן יחסית, כי מצוות אלה שייכות רק לו"ה של שם הוי"ה, ומאידך, ע"י כך שהוא יושב ואינו נוגע במצוות לא תעשה, כלומר שנמנע מלעשותן, הוא מתייחס לי"ה של שם הוי"ה. כמו כן נראה לכאורה שהוא מפסיד מכך שאינו יכול ליהנות מאורם של מצוות לא תעשה כיון שאסור לו להמשיכם?! אולם למעשה אין הדבר כך, והענין מצריך ביאור.

"תכלית הידיעה שלא נדע", האם משמע לכאורה שמי שלא מתעסק בידיעה כבר הגיע לתכלית?! אלא שאדם מצווה להתייגע להשיג דעת כפי כוחו: לנסות להבין כל דבר, להעמיק בכל ענין, להשיג ולדעת את העומק שבכל פעולה ובכל מצוה בבחינת "דַע אֶת אֱלֹהֶיךָ אֲבִיךָ וְעַבְדְּהוּ" (דה"א כ"ח, ט'). ובכל פעם שאדם מגיע להשגה כלשהי הוא רואה שבעצם יש אינספור מדרגות גבוהות הרבה מעבר להשגתו, ונחשב שהוא עוד לא התחיל להשיג. ה'אבן עזרא' אומר שאפילו משה רבינו, שהתורה נקראת על שמו, כמ"ש (מלאכי ג', כ"ב): "זְכָרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי", אומר לה' לאחר מאה ועשרים שנותיו עלי אדמות (דברים ג', כ"ד): "אֲתָה הַחֲלוֹתָ לְהִרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ אֶת גְּדֻלַּךְ וְאֶת יְדֹךְ הַחֲזֵקָה וְגו'", כלומר שעתה רק החל להשיג. אם כן קל וחומר על כל אדם שלא שייך לומר שהצליח להגיע להשגה. עם כל זה, בגבולות מסוימים אפשר להגיע להשגה כלשהי,

ואם כן מדוע נאמר שתכלית הידיעה שלא נדע? איזו מן תכלית היא זו?! בשביל לא לדעת לא צריך להתייגע אפשר לשבת בבטלה ולא ללמוד דבר!

אלא הענין הוא שכאשר אדם משתוקק באהבה גדולה לבורא, עצם האהבה מחברת ומקשרת אותו עם הבורא, וזה נקרא דבקות. אמנם בדרגה נמוכה יותר הוא זקוק למעשים על מנת להתקשר לבורא, כי הקשר חייב להיות במקום בו האדם נמצא. לכן אם אדם מחליט שהוא רוצה להיות קדוש, ולשם כך הוא פורש ונוטש את כל העולם הזה ומקבל על עצמו תעניות, לא יועיל לו, כי זוהי בריחה מהמציאות בה הוא נמצא. בכל מקרה אדם חי במציאות העולם החומרי, ואין לו דרך להתנתק מן החומר, אלא להתקדש, שפירושו להשאר במציאות בה הוא נמצא ושם להתקדש, ולא לברוח מהמציאות. וזהו אחד ההבדלים החשובים בין התורה הקדושה לשאר תורות של הסתגפות. כי בכל דרך אחרת שהאדם רוצה להתקדש, הוא נאלץ לברוח ולהתרחק מהעולם הזה, כי העולם מלא זוהמה ותאוות, ואדם מטבעו דומה לבהמה, לכן אם הוא באמת רוצה להיות קדוש, עליו לברוח מחיי העולם הזה. מה שאין כן התורה, היא פועלת בדרך הפוכה, היא מדברת אל האדם במקום שם הוא נמצא. בתוך המציאות החומרית היא נותנת לאדם הדרכה כיצד להתנהג ולחיות נכון במציאות העולם הזה. ולכן כאשר האדם רוצה להתעלות הוא חייב להתקדש ולקבל הדרכה מהתורה במקום שם הוא נמצא.

וכפי שאמרנו ביחס לרמ"ח מצוות עשה, שזו אמנם מדרגה נמוכה, המתייחסת לו"ה של שם הוי"ה, בבחינת "זה זכרי לדור דור". ולכן אם הוא רוצה להתעלות למקום גבוה יותר, מונעים ממנו, ואומרים לו (ספר יצירה א', ח'): "אם רץ לבך שוב לאחור". אין טעם לרוץ כי אלה הם דברים שאינם ניתנים לתפיסה. אם כן, כאשר אדם בכל זאת רץ ומשתוקק להגיע למקומות הגבוהים, ואומרים לו שב ואל תעשה דבר, עצם ההשתוקקות מחברת אותו מצד הלב, כי יש דרך להתחבר מבחינת הלב והן מבחינת המוח בלי שום מעשה. ואדרבא, זה שהוא יושב ואינו עושה מעשה מפאת הכבוד כלפי אותן מדרגות, גורם לו שיתחבר למקום הגבוה.

ולכן "זה שמי" הוא כנגד י"ה של שם ה', שזו המדרגה הגבוהה המתייחסת למצוות לא תעשה, שדוקא משום שנמנע מלעשותם, הוא זוכה להגיע למקום היותר גבוה. אולם אין אפשרות להתחיל ממדרגה גבוהה זו, אלא צריך מתחילה להתעסק במצוות עשה, שהן במדרגה יותר נמוכה, כדי שיהיה לו חיבור עם העולם שבו הוא נמצא, ושם להתקדש, כדי לקדש את החומר שלו, ואז הוא יכול להמשיך להזדכך ולעלות מעלה מעלה.

אם כן, אם זהו היסוד של מצוות עשה ולא תעשה, כאשר השבת היא השורש שלהם. נאמר (שמות כ"ג, י"ב): "שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂיךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבֹּת". אומר על כך הספרי: מצוה! כלומר אין המדובר שיש היתר לעשות מלאכה ששת ימים אלא שזו מצוה. ואף על פי שפסוק זה עוסק במלאכת המשכן, ולכן נאמר שיש מצוה לעסוק במלאכת בנין המשכן כל ששת ימי המעשה, ואילו בשבת, אף על פי שזהו ענין של קודש לבנות את המשכן, לא רשאים לעסוק בו בשבת. ובכל זאת אפשר לדרוש זאת גם לגבי מלאכות חולין של ששת ימי המעשה, שיש מצוה בעשייתן.

בספר 'פרי חכם' (ח"ג עמ' קצ"ט) מסביר לעומק את היחס בין ששת ימי המעשה לשבת, שכאשר אדם זורק אבן כלפי מעלה, היא מתרחקת כלפי מעלה מכוח הזריקה, אולם ברגע שכוח זה נגמר, היא מתחילה ליפול בחזרה כלפי מטה. אם כן עלית האבן כלפי מעלה היא מכוח הזריקה, אולם חזרתה כלפי מטה נעשית מאליה, ולא קשורה לכוח הזריקה. וכך גם לגבי הבריאה: כיון שהעולם מחובר להקב"ה, בששת ימי הבריאה הוא מרחיק את כוחות הבריאה ממנו ולחוץ, כדוגמת זריקת האבן כלפי מעלה, אולם בשבת הוא שובת, כלומר מניח ידו, ואינו מרחיק את הבריאה, ממילא הבריאה מאליה חוזרת אליו. וזו משמעות השביתה של הקב"ה, שמפסיק להרחיק את הבריאה ממנו, וממילא היא חוזרת אליו. ולכן השבת, שאין בה מעשה, דוקא היא קרובה אליו מכל הבריאה, ומכאן מעלתה הגבוהה.

ענין נוסף, בהקשר למנורה נאמר (במדבר ח', ב'): "אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְּנֹרָה יֵאָרוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת", כי יש נר אמצעי במנורה, שמכונה "פני המנורה", שכל ששת הנרות כפופים לעברו. וידוע שהנר האמצעי הוא כנגד השבת,

וששת הנרות כנגד ששת ימי המעשה, והמשמעות היא שלמרות שעוסקים במלאכת חולין כל ששת ימי השבוע, הכל צריך להיות מכוון כלפי הנר האמצעי, כלומר השבת צריכה להיות הכותרת של כל השבוע.

בזמירות שבת בפיוט שכתב האריז"ל נאמר: "יְמִינָא וְשְׁמַאלָא וַיְבַנְיָהּ כְּלָה", כלומר יש ימין ושמאל, ובתווך נמצאת הכלה. אחד הפירושים הוא ש"מינא" הם השלשה ימים שלפני שבת, כלומר רביעי חמישי ושישי, הקשורים לשבת הבאה, ו"שמאלא" הם שלושת הימים שלאחר השבת, כלומר ראשון, שני ושישי. והשבת היא במרכז. אם כן ששת הימים מכוונים כלפי השבת.

ולכן אמרו (ע"ז ג' ע"א): "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת". כי יש טרחה פיזית להכין את צרכי השבת, ומי שלא טרח והכין מה יאכל בשבת, כי הרי הבישול אסור! אמנם עיקר המדובר כאן הוא מבחינה רוחנית, כי ששת ימים הם הטרחה שאדם טורח ומכין את עצמו לקראת השבת, בכך שכל פעולה שלו מכוונת אל השבת, והמדרגה הרוחנית לה הוא זוכה בשבת היא עפ"י הטרחה שטרח בשאר ימי החול. לכל אחד יש אמנם נשמה יתירה בשבת אולם לא באותה דרגה. הגדלות של השבת תלויה במדת ההשקעה שאדם השקיע טרם השבת, ולכן אם טרח במדה מועטת יזכה רק לנפש יתירה, ואם טרח יותר יזכה לרוח יתירה, ובטרחה גדולה יותר לנשמה יתירה.

וכיון שהשבת מניקה לכל ימות השבוע, כמ"ש בזוהר (יתרו אות תס"ב בסולם) שימי החול יונקים ממנה, כי יש לה שני דדים: האחד נקרא זכור והשני שמור, וזהו החלב הרוחני שיונקים כל ימות השבוע משבת. הזכרנו לעיל שכל השבוע צריך לזכור את השבת. הלל ושמאי זכרו את השבת בדרכים שונות: שמאי כאשר היה רואה פרה נאה כבר ביום ראשון בשבוע היה אומר: 'זו לשבת'. ואם ביום שני ראה פרה נאה הימנה אמר: 'זו לשבת'. וכנ"ל ביום שלישי ובהמשך כל השבוע, ונמצא כל ימיו הוא אוכל לכבוד שבת, כלומר מעולם לא היה לו אוכל שמיועד לימות החול. כי לכתחילה כשראה פרה נאה כבר ביום ראשון ייחד אותה לשבת, וכאשר ראה ביום שני פרה טובה יותר, ייחד אותה עבור שבת, והראשונה הפכה להיות חול, וכן הלאה בשאר הימים. מעניין שהוא זכה למצוא בכל יום פרה נאה יותר מיום קודם, וכנראה משום שהשתדל לכבוד שבת, ולכן מצא בכל יום יפה יותר.

להלל היתה מדה אחרת, ואמר: "ברוך ה' יום יום", ולדעתנו ודאי שימצא ביום שישי פרה נאה לכבוד שבת, ולכן אין צורך להכין לפני כן. כלל ידוע שבכל מקום שיש מחלוקת בין הלל לשמאי, הלכה כהלל, אולם בענין הזה קבעו הפוסקים הלכה כשמאי. והנימוק הוא שלהלל היה בטחון חזק בהקב"ה שיזמן לו בהמה יפה גם ביום שישי, אולם כל אדם אחר, שאין לו בטחון גדול כזה, אינו יכול לסמוך שימצא ביום האחרון, ולכן עליו לדאוג לצרכי שבת כבר מיום ראשון.

שמאי הכין את עצמו לשבת כבר מיום ראשון, אולם האם יעלה על הדעת שהלל לא דאג לצרכי שבת, ונשאר שאנן עד הרגע האחרון? אין הדבר כך, אלא להיפך, כי מדת הבטחון באה מכוח השבת, כי אדם שעסוק רובו ככולו בעסקיו, ובאמצע מסחרו בבורסה, עליו להזניח הכל, ולהתכוון לשבת קודש, זה בחינה של מסירות נפש, שהוא מוכן להפסיד את כל רכושו ולא לפגוע בקדושת השבת כהוא זה. וזהו שאמרו חז"ל (ברכות ס"א ע"ב): בכל מאורך – בכל ממונך. שאם אדם צריך להפסיד את כל רכושו בשביל מצות עשה, עליו לעשות זאת. אולם למעשה אין זה רק מצד מסירות נפש, אלא מתוך בטחון שלא יפסיד דבר בגלל השבת, אלא עוד להיפך - שירוויח כפליים. ובפרט שהוא מבין שכל רווח שעלה בדעתו להרוויח, יהיה כאין וכאפס לעומת הרווח שירוויח בזכות השבת. השבת היא הנותנת לאדם את מדת הבטחון, ועל האדם לזכור תמיד שיום שבת הוא יום אחד שהוא העיקר של כל הבריאה. כי הטרחה ודאי אינה תכלית הבריאה, אלא מקורה הוא בעוונותיו של האדם, כמ"ש (קדושין פ"ב ע"א): "רבי שמעון בן אלעזר אומר: ראית מימך חיה ועוף שיש להם אומנות? והן מתפרנסין שלא בצער. והלא לא נבראו אלא לשמשני, ואני נבראתי לשמש את קוני, אינו דין שאתפרנס שלא בצער?! אלא שהרעותי מעשי וקפחתי את פרנסתי". מכאן שהטרחה אינה מקור הפרנסה, אלא להיפך, עפ"י מדת האמונה והבטחון של האדם, כך פרנסתו. וכמה שבטחנו בה' גדול יותר, כך פרנסתו יותר ברווח. בספר

'פרי הארץ' אומר שכמה שאדם חושב פחות על פרנסתו, כך היא מגיעה אליו ביותר, כי כאשר אדם חושב על הפרנסה והמלאכה הכרוכה בה, הוא גורם לצמצום צנורות השפע, אולם אם אינו מוטרד כלל מפרנסתו ובוטח בה, כלומר מתבטל כלפיו, אזי אור אינסוף מאיר אליו בלי צמצום בשפע רב.

משל מפורסם המיוחס להבעש"ט, מביא הרב נחמן מברסלב, על אדם שהגיע לעיר עייף ורעב, ומבקש מהאדם הראשון שנקרה בדרכו שיתן לו אכסניה. הלה משיב לו: ראשית עליך לעבוד אצלי, לחטוב עצים להסקה, ולאחר מכן אדאג לך לאכסניה. לאחר מספר שעות של עבודה קשה, אומר לו אותו אדם: הנה, כאן בסמוך יש אכסניה בחינם פתוחה לכל, לך לשם ויתנו לך לאכול ומקום להתאכסן. מכאן שהטרחה של אותו אדם אינה קשורה כלל לאכסניה שקיבל.

כך הנמשל: אדם טורח לפרנסתו, וכאשר מגיע אליו השפע, הוא בטוח שזה בגלל טרחתו, אולם למעשה אין הדבר כך, והשפע שהגיע אליו הוא רק מאת הקב"ה, וכיון שהקב"ה זן ומפרנס עולם ומלואו, ונותן מזון לכל אינספור בריותיו, לכן פרנס גם אותו. ומהיכן נובעת הטרחה? מפני שיש לו לכפר על מעשה כלשהו, ולאחר מכן מגיעה אליו פרנסתו, אך אין זה סיבה ומסובב, והפרנסה אינה תוצאה של טרחתו.

הסגולה להבין שאת המזון מקבלים מידו הרחבה ולא בגלל טרחתנו היא מכוח השבת, ולכן מי שמאמין בשבת יש לו בטחון. להלל הזקן היתה מדת בטחון כל כך חזקה בגלל שהיה גדול מאוד בענין השבת. השבת שלו היתה כל כך גדולה עד שיכול היה לסמוך על הבטחון שיזמן לו ה' בהמה נאה לכבוד שבת. אלא שלא כל אחד יכול לסמוך על מדת הבטחון שלו כמו הלל, ולכן בענין זה אין הלכה כבית הלל. ההכנות לקראת השבת מתחילות כבר מיום ראשון, בבחינת "זכרהו", שכולל גם זכירה וגם שמירה, כמו מצוות עשה ולא תעשה. וזה מתחיל כבר מתחילת השבוע כדי שאדם יהיה דבוק כל הזמן במדת השבת.

שבת מדברת איך לחיות במציאות של העולם הזה – "שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְעֹשֶׂיךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשְׁבֹּת", פירושו לראות את "אנכי ה' אלקיך" ו"לא יהיה לך אלקים אחרים על פני" בתוך המציאות של חיי העולם הזה. ולכן הם שניהם שורשים, וכשם ש"אנכי" ו"לא יהיה לך" נאמרו מפי הגבורה בדיבור אחד, והם השורש של כל מצוות עשה ולא תעשה, כך זכור ושומר. ההבדל הוא, כלומר המעלה הנוספת של זכור ושומר, שהם בתוך המציאות של החיים בעולם הזה, ומשתלבים בתוך החיים, ומלמדים את האדם כיצד לקשור את עצמו למצוות עשה ולהרחיק את עצמו מדברים שנצטוו שלא לעשות. וזה מכוח השבת, ולכן כמה שאדם דבק יותר בשבת הוא דבק יותר במצוות, וכמה שהוא מתרחק יותר מהשבת הוא מתרחק יותר מהמצוות, עד שאמרו (שמו"ר כ"ב, י"ב) שכל השומר שבת כאילו קיים את כל התורה כולה, וכל המחלל את השבת כאילו עבר על כל התורה כולה.

אם כן, עיקר ההכנה, שהכל יהיה מכוון לקראת שבת, ובציפיה לקראת השבת, שהכל יהיה בשינון האמונה שהקב"ה מחדש מעשה בראשית, והכל תלוי רק בטובו ומעשיו וברצונו, ואינו תלוי ברצון האדם או בהשתדלותו. ההשתדלות של האדם היא אחת מחוקי הטבע, וחוקי הטבע הינם חוקי האלקים, ולכן אדם לא יכול ללכת נגד חוקי הטבע. (ועיין בספר 'מתן תורה' מאמר "השלום").

זה מה שהסברנו לעיל על ההבדל בין מצוות התורה לבין המצוות שאדם ממציא מעצמו, כמו הצורך להסתגף וכד', שמצוות התורה שייכות למציאות של הטבע, והן מגיעות לכל מקום, ואין להן נגיעה במה שמחוץ לטבע. מאידך בתוך הטבע התורה מגיעה גם למקום הנמוך ביותר. אולם מצוות שהאדם ממציא, הוא יודע שאינו יכול לקיימם במציאות בה הוא נמצא, ולכן רוצה להתרחק מאותו מקום וכביכול 'להתקדש', כלומר לברוח מהמציאות בה הוא נמצא. מכל מקום, חוקי האלקים הינם בתוך הטבע, ולכן כל עוד שאדם מקיים את חוקי הטבע, הוא נמצא באותו מקום ששם עליו לקיים את הציווי האלקי, ולקבל את הסדר האלוקי שקבע הקב"ה בעולם. וכמ"ש (זהר ח"א קל"ד ע"א) שהקב"ה הסתכל בתורה וברא את העולם, מכאן שהטבע והתורה הולכים בד בבד, ואין שום חוק בטבע שנוגד את התורה, או חוק בתורה שנוגד את הטבע. תמיד הם מחוברים זה בזה, ולכן צריך ללכת בחוקי הטבע.

6

אחד מחוקי הטבע הוא שאדם צריך לטרוח במלאכה, ולכן אין לו ברירה, אולם אל לו להאמין במלאכה, כלומר עליו לטרוח במלאכה, ומאידך להאמין במי שנמצא מעל הכל, וכמו שאמרו בעלי רמזים ש'אלהי"ם' בגימטריא 'הטבע'. אולם צריך להשריש בקרבו (דברים ד', ל"ט): "וַיִּדְעַתְּ הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֶל לְבַבְךָ כִּי יְהוָה הוּא הַאֱלֹהִים", כלומר שיש כוח של הו"ה שהוא מעל הטבע ומנהל אותו. הו"ה הוא מעל לעולמות, ובו צריך לדבוק ולא בטבע.

אם כן, ללכת בדרכי הטבע הוא חוק אלקי, אולם להאמין צריך בהו"ה שהוא המהווה את כל העולמות. וכך הוא הסדר של כל ימות השבוע.

יום שישי הוא היום שמחובר לשבת. ובדומה לגוף האדם שיש לו ששה קצוות: יד ימין כנגד חסד, יד שמאל כנגד גבורה, הגוף כנגד תפארת, שתי הרגליים כנגד נצח והוד, והברית כנגד היסוד, וזה מבנה קומתו של אדם. כך ימי השבוע הם כנגד אותם ששה קצוות, ולכן יום שישי הוא כנגד היסוד. תכונתו של היסוד שיש לו חיבור אל המלכות, שהיא כנגד שבת.

למדנו על חשיבות ברכת השלום במשנה (עקצים ג', י"ב): "אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֵלְפָתָא: לֹא מֵצֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּלִי מַחְזִיק בְּרִכָּה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא הַשְּׁלוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כט): ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום". מפני שיש שלשלת של חיים, ואם אדם הראשון לא היה חוטא בעץ הדעת היו חיים נצחיים לאדם אחד, אולם כיון שחטא נעשה לניצוצות, כלומר זעה של חיים, כמ"ש (בראשית ג', י"ט): "בַּיַּעַת אֶפְיָךְ תֹּאכַל לֶחֶם", והתחלק לחלקים קטנים ושלשלת של חיים. וכל אחד הוא טבעת בשלשלת זו של החיים, ולכן אין גוף אנושי שיכול להחזיק את החיים הנצחיים. כמה זמן מסוגל האדם לשאת את המשא של החיים על כתפיו? - "יְמֵי שְׁנוֹתֶינוּ בָּהֶם שְׁבָעִים שָׁנָה וְאִם בְּגִבּוֹרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה" (תהלים צ', י'), ולכל היותר מאה ועשרים שנה. תוחלת החיים המקורית היא ששים שנה, כמ"ש (איוב ה', כ"ו): "תָּבוֹא בְּכָלֵךְ אֵלַי קֶבֶר", ולמדו 'בכלח' בגימטריא ששים. ולכן נאמר "ימי שנותינו", ש'ימי' הוא בגימטריא ששים. ובהם יש שזוכים לשבעים ואם בגבורות לשמונים. אם כן, החיים הם קצרים מאוד, והחיים הנצחיים המקוריים הומרו לשלשלת של חיים, שכל העולם הם כמו שלשלת אחת, וכל אחד הוא טבעת בשלשלת הזו. ואם מעריכים כל אחד בפני עצמו, ערכו אפסי, אולם ביחס לכל השלשלת יש לו חיבור לנצח, כי השלשלת היא נצחית.

כאשר אדם מסיים את תפקידו בעולם הזה, הוא מעביר את חייו לדור הבא, וזוהי הברכה של השלום, כמ"ש (תהלים קכ"ח, ו'): "וַיִּרְאֶה בָּנִים לְבָנֶיךָ שְׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל". כל עוד נשארה טפה באיבר ההולדה וממשיך החיים, הוא נקרא חי. ומענין שלאיבר הזה אין פעילות כל הזמן, אלא רק כאשר הוא מוליד הוא איבר חי. אם כן, משמע שזהו עיקר המציאות שלו. התפקיד של היסוד הוא חיבור, ולכן כשלעצמו אין לו תפקיד אלא להיפך שזהו החטא הכי חמור.

וכיון שיום שישי הוא כנגד היסוד, התפקיד שלו הוא חיבור. והוא מתחבר לשבת, ולכן היא נקראת שבת מלכתא. וכמו שאנו אומרים בקבלת שבת: "לָכֵה דוּדֵי לְקִרְאָת כְּלָה. פְּנֵי שַׁבָּת נִקְבְּלָה". "כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וְכו' עַל כֵּן בֵּרַךְ ה' אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֶׁהוּ" (שמות כ', י"א). א'ת ה'שמים ו'את ה'ארץ ר"ת אהו"ה, שהוא השם שמייצג את הדעת. כי לכל ספירה מיוחס שם קודש, והשם המיוחס לספירת הדעת הוא אהו"ה, שהוא גימטריא 'טוב'. זהו שם של חיבור שנקרא בזוהר "חותמא דגושפנקא", כלומר החותם של מעשה בראשית. שם זה של דעת שייך לחיבור, כמ"ש (בראשית ד', א'): "וְהָאָדָם יָדַע אֶת חוּהַ אִשְׁתּוֹ", ולכן כתוב "כי ששת ימים עשה הו"ה את השמים ואת הארץ וכו' על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו", כי כאן נמצא החיבור של ששת הימים עם היום השביעי. ולכן אומרים בברכת הקידוש: "יוֹם הַשְּׁשִׁי וַיְקַדְּשֶׁהוּ", שהוא ראשי תיבות שם הו"ה, שהוא חיבור של יום שישי עם השבת. אם כן יום שישי הוא יום של חיבור, ולכן ההכנות בפועל לשבת נעשות ביום שישי. לזכור את השבת צריך אמנם כבר מיום ראשון, אולם ההכנות בפועל שיש בהן משמעות של חיבור נעשות ביום שישי.

7

יום שישי עצמו נחלק לדרגות. הפסוק אומר (שם א', ל"א): "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי", ורק יום זה נקרא בה' הידיעה, כי הוא מתחבר עם ההמשך: "יום השישי – ויכולו השמים". כמו כן בשעה חמישית ביום שישי כבר יורדת הארה של שבת לעולם, ובשעה שישית כבר יש גילוי גבוה יותר, מבחינת היסוד. והוא יסוד שביסוד, שהחיבור שלו עם השבת הוא ממשי.

על ענין ההכנה של יום השישי לשבת, כבר נאמר (שמות ט"ז, ה'): "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי וַהֲכִינוּ אֶת אֲשֶׁר יִבְיֹאוּ". וההכנות הן רבות: הכנת תבשילים, נטילת צפרניים, לרוחץ פניו ידיו ורגליו בחמין, וטבילה לכבוד שבת. ומספרת הגמרא (שבת כ"ה ע"ב): "כך היה מנהגו של רבי יהודה בר אלעאי: ערב שבת מביאים לו עריבה (קערה) מלאה חמין ורוחץ פניו ידיו ורגליו ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין ודומה למלאך ה' צבאות. מכאן רואים שמרחיצה פשוטה של פנים ידים ורגלים במים חמים אפשר לקבל השראה מהשבת עד שפניו יהיו מאירים כפני מלאך ה' צבאו"ת.

נטילת צפרניים

ולכאורה מה ענין נטילת צפרניים עם השבת? אלא שיום שישי הוא יום רגיש ביותר, ובפרט ככל שהשעה מתקרבת לכניסת שבת. והשטן מקטרג באותו זמן, וצריך זהירות יתירה שלא לכעוס ולא לעורר תגרה בבית. אומרת המשנה (שבת פ"ב מ"ז) שאדם צריך להזכיר שלושה דברים בתוך ביתו ערב שבת: "עֲשֶׂתְּךָ? עֲרַבְתָּ? הַדְּלִיקוּ אֶת הַנֵּר!", והגם שחובה להזכיר זאת, אומרת הגמרא שצריך לאומרם בנחת, כי זהו זמן רגיש שהאש של הס"א בוערת בעוצמה רבה, ולכן כל דבר קטן עלול להצית מחלוקת ומריבה. כעס דומה לגפרור שמצית אש, את אש הגיהנום, ואז כל מיני גיהנום שולטים בו. ובפרט בערב שבת שאז השלהבת בוערת חזק מאוד, ולכן צריך להזהר מאוד בזמן הזה.

מדוע יש רגישות בזמן הזה במיוחד? כי בזמן שהעולמות עולים לקראת השבת, הס"א משקיעה את כל כוחותיה כדי לקבל גם היא מאותה הארה. המזיקין נבראו ערב שבת בין השמשות, והם נבראו רוחות בלי גופים, כי אם היו נבראים להם גופים היה להם חוזק ויציבות בעולם הזה, והיו מחריבים ח"ו את העולם. (והזכרנו לעיל שהחשיבות היא שאדם יהיה בתוך המציאות של העולם הזה, אחרת הוא נחשב לרוח, כמו הרוחות שנבראו בלי גופים). וכיון שהרוחות נבראו ערב שבת בין השמשות, זהו הזמן שהם באים לתבוע את חלקם. והם באים מצד כוח האש, ולכן גם מצד הקדושה צריך לבוא מכוח האש, כי זה לעומת זה עשה האלקים. כוח האש שבקדושה נקרא שלהבת, ונאמר (פע"ח שער השבת פ"ג) ש'שלהבת' הוא אותיות שבת לה'.

עיקר כוח הס"א להאחז בראשי איברים, כלומר בקצוות. בראש הם נאחזים בשערות, שנקראים מותרים מוחא, כלומר המותרות של המוח, כי מה שהמוח לא יכול להחזיק בקדושה, הוא פולט החוצה, ואלו הן השערות, שהן צנורות היונקים מהמוח, והם פסולת שלו, ובהם יש אחיזה לס"א. ולכן צריך לספר את השערות, ורק נזיר שיכול להתעלות לשורש השורשים, שאין שם פסולת, יכול לגדל פרע שער ראשו, כי שערותיו הן קודש, אולם כל אדם אחר, שערותיו הן אחיזה של החיצונים.

מבנה הידים מבחינה רוחנית הוא שכף היד כנגד חב"ד (חכמה, בינה, דעת), היד כנגד חג"ת (חסד, גבורה, תפארת), והזרוע שמחובר לכתף כנגד נה"י (נצח, הוד, יסוד). ולפי סדר הספירות הידים היו צריכות להיות זקופות כלפי מעלה, ובמציאות החלק הגבוה שהוא כף היד שמוט כלפי מטה, ואילו החלק הנמוך, שהוא הזרוע, הוא במקום היותר גבוה. והסיבה לכך היא שבירת הכלים, כשתוצאות השבירה היו שכלל שמדרגה היתה יותר גבוהה כך נשברה ונפלה למקום יותר נמוך, כי זהו כלל שכל דבר שנופל ממקום כלשהו, כמה שהמקום גבוה יותר, כך נופל נמוך יותר. וכיון שכף היד עם האצבעות מרמזים למקום היותר גבוה, כלומר חב"ד, נפלו הכי נמוך, חג"ת שכנגד היד, נפלו פחות, ואילו הזרוע שכנגד נה"י, רק נפילה קטנה, ולכן הוא הכי גבוה. ומאז העולמות אינם בשלימות, ונשארו בהם חלקים בלתי מתוקנים. יש דרכים להעלות את החלקים הנפולים לפי שעה, ויש זמנים מיוחדים שאפשר ליישר את מצב העולמות. נטילת ידים הוא מלשון

לשאת את הידים, כלומר להרימם כלפי מעלה. כפות הידים והאצבעות הן במדרגת חכמה, ועליהן נאמר (תהלים קל"ד, ב'): "שָׂאוּ יְדֵיכֶם קִדְשׁ", וידוע ש'קודש' הוא כנגד חכמה, כלומר חב"ד. מכאן שאצבעות הידים הן המפתח לאורות החכמה. וידוע שאורות החכמה הם הכי אהובים על הס"א, ולכן הם מחפשים שם אחיזה. קצה האצבעות הם הצפרניים, שהם בחינת המלכות, כלומר הדרגה הנמוכה ביותר. כמו כן הצפרניים נמשכות החוצה ממקום שהאצבעות מסתיימות, ולכן גם הן בבחינת מותרות, וכל מותרות הן ס"א. וכן הן נחשבות בבחינת מותרות מוחא, אלא של הידים. במדה שהאיבר גלוי יותר כך נצרך ליותר תיקון, ולכן אנו מצווים ליטול ידים אבל לא רגלים. כמו כן במקום שיש פעילות צריך יותר זהירות, וכיון שהידיים הן עיקר הפעילות של האדם, לעומת הרגלים שתפקידן רק לעבור ממקום למקום, ואין להן פעולה של ממש, צריך לנהוג בהן זהירות. והראיה שאפילו ענין האמונה קשור לידיים, כמו שמצינו אצל משה רבינו (שמות י"ז, י"ב): "וַיְהִי יָדָיו אֶמְוָה עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ". בפעולת הידים ממשיכים פעולות של אמונה, אלא שהדבר תלוי איזה שימוש עושים בהן. נעזרים בידיים כדי להניח תפילין, וכן מניחים אותם על הראש ועל הידים, שזו פעולה של אמונה, והן מוליכות את האמונה של האדם. הרגלים הן דבר יציב, והן אמנם בעלות תנועה, אלא שתנועתן לא כל כך חשובה. הרמב"ם פוסק שצריך לרחוץ בבוקר גם את הרגלים, אולם להלכה לא פסקו כמותו. רק בבית המקדש אצל הכהנים, שהרגלים היו בגילוי, והשתמשו ברגלים לצורך עבודת המקדש, בעבודת ההולכה, (אחת מארבע עבודות שבקרבן: שחיטה, קבלה, הולכה, זריקה). ושם בבית המקדש גם הרגלים היו נישאות בקודש, ולכן רחצו ידיהם ורגליהם.

על כל פנים, גם שם יש מותרות מוחין, כי אצבעות הרגלים הן הסיום של הקומה, ושם יש המשכה חזקה מצד הס"א, כמ"ש (משלי ה', ה'): "רַגְלֶיהָ יִרְדּוּת מְוֹת".

כאשר מגיע ערב שבת צריך להסיר את כל המותרות: שערות וצפרניים. כמובן כל אחד לפי ערכו (תענית י"ז ע"א): מלך מסתפר בכל יום, כהן גדול אחת לשבוע, כהן הדיוט אחת לשלושים יום. כל אחד לפי דרגתו, כי ככל שהוא יותר גבוה כך צריך להתרחק יותר מן החיצונים. הצפרניים שצריך להסיר הן הצפרניים שמחוץ לתחום, כלומר שבולטות לחוץ מן האצבעות. וכיון שיש אחיזה לס"א בצפרניים, צריך להאביד אותן. ויש בזה שלוש מדות (מו"ק י"ח ע"א): זורקן רשע, קוברן צדיק, ושורפן חסיד. התוספות מסביר מדוע נקרא חסיד, כי כאשר שורפים דבר ששייך לגוף זה מזיק לגוף, וחסיד נקרא מי שיש לו הקרבה מיוחדת. על כל פנים בקבלה מדובר דוקא על שריפת הצפרניים כיון שכל דבר ששייך לסיום יש בו כוח מצד הס"א, וצריך לשרוף ולבטל את כל כוח האחיזה שלהם, ולכן השורפן חסיד.

נוטלים צפרניים דוקא ביום שישי כיון שכוח החיצונים מתגבר באותו יום, ולכן צריך להרחיקם. אולם צריך לדעת שיש מטרה חשובה שהס"א יתקיימו בעולם, ולכן צריך לפרנס אותם. מי שמפרנס את הס"א היא ספירת המלכות, שהיא השכינה, שעליה נאמר: "רגליה יורדות מות". ומשום כך השכינה נמצאת בגלות, מפני שהיא צריכה לפרנס את כולם, אולם בשבת כתוב (זהר פנחס רמ"ג ע"ב): "ובשבת אתפשטת מנייהו", שהיא מתפשטת מהלבושים המקשרים אותה לס"א, וכיון שכן אין לס"א תפקיד בשבת, ואינה צריכה לפעול כלל, ולכן היא נמצאת בנוקבא דתהומא רבה. אין מציאותם מתבטלת לגמרי, אלא שנמצאים במקום שאין להם כוח של פעילות. ולכן ההכנות לשבת, הנעשות לפני כניסת שבת, נועדו להסיר כל קשר עם הס"א, ולבטל כוחם.

רחיצת פנים ידים ורגלים

כמו כן רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בחמין ערב שבת, כי איברים אלה הם המפתח של הכל. פניו הם מפתח של המוחין, כלומר חב"ד, ידיו הם המפתח של החג"ת, ורגליו הם הנה"י. וצריך לרחוץ אותם במים חמים כדי לבטל את כל האחיזה של החיצונים שנאחזים באותם מקומות. וכיון שהם משתמשים בכוח האש, גם בקדושה צריך להשתמש באש, ולכן רוחצים בחמין.

הדלקת הנר

הדלקת נר שבת, ענינו הוא תיקון המעשה של חוה, שכבתה אורו של עולם, והמעשה היה ביום שישי לקראת שבת, שאז היו צריכים להכנס לשבת בשלימות ולהמשיך את האור הגנוז, אלא שהיא כבתה אורו של עולם ע"י האכילה מעץ הדעת, והעולם נחשך. ולכן התיקון שלה הוא להאיר ע"י הדלקת הנר. וכיון שגם אדם אכל מעץ הדעת, הוא צריך להשתתף במצוה זו ולהכין את הנרות לאשתו. (וכדאי לעיין בענין הדלקת הנר בספר 'סדורו של שבת').

נר מרמז על יחוד, ומרמז על שלימות, מפני שיש שלושה יחודים: יחוד שם הוי"ה עם שם אהי"ה, כנגד חב"ד, יחוד הוי"ה – אלקים, כנגד חג"ת, ויחוד הוי"ה – אדנ"י כנגד נהי"ם. שלושת היחודים הנ"ל עולים בגימטריא מאתים וחמישים, כמנין 'נר'.

ננסה להסביר בקצרה את ענין היחודים: אחד הנסיונות הקשים בעולמינו הוא שהקב"ה נסתר מעינינו, ולא ניכר כלל שיש משגיח ומפרנס לעולם, שברא את העולם וכל אשר בו, ועדיין זן ומפרנס לכל. כמובן שלשם כך צריך להתבונן, ואפשר גם מתוך הטבע עצמו להבחין שיש כוח עליון שלמעלה מהטבע, שזן ומחיה את העולם, אולם על פני השטח הטבע מסתיר את הבורא, כלומר אותו טבע שברא הקב"ה בעולם, מסתיר אותו. כתוב (תהלים י"ח, י"ב): "יִשֶׁת חֶשֶׁךְ סִתְרוּ סְבִיבוֹתָיו", כלומר שה' ברא את החושך שמסתיר אותו, והחושך הזה הוא המציאות של עולמינו זה.

להכיר את ההשגחה אין די להכיר את הבורא שברא את הכל, אלא להכיר שהקב"ה טוב ומטיב, ואין רע בעולם. כי מי שמאמין שיש רע בעולם, מאשים את מי שברא את הרע כאחראי למציאותו ולנזקיו, משום שאי אפשר להאשים פעולה שהיא רעה אלא את מי שפעל אותה, ולכן מי שמכיר במציאותו של הרע מאשים את ההשגחה העליונה.

יש שלושה דברים המסתירים את ההשגחה, והם מהוים יחד קומה שלימה:

יחוד הוי"ה – אהי"ה

ראשית ההסתרות הוא השכל, כי כאשר אדם משתמש בשכלו ומתבונן במציאות יש לו קושיות רבות על ההשגחה, כמו בענין צדיק ורע לו וכו'. כל השאלות והקושיות על ההשגחה נובעות מחוסר ראיית העתיד, והתמקדות בהווה בלבד. ועל כך הביא 'בעל הסולם' משל על חייט שהביאו לו בד יפה לתפור בגד. בשלב הראשון הוא חותך אותו לחתיכות, ומי שאינו מבין במלאכת החייטים בטוח שהחייט פשוט משחית את הבד. אולם מי שמכיר את המשך התהליך, כלומר יודע את העתיד להעשות בבד, מבין שהחייט יוצר בגד יפה, ואינו משחית, אלא אדרבא, במקום בד חסר תכלית יוצר בגד נאה ללבוש. אם כן עיקר הבעיה בהבנת ההשגחה היא ראייתו הצרה של האדם, שאינו מביט למרחוק, אלא מתייחס לחלק צר וקטן מהמציאות, ולכן מפרש זאת כיסורים, אולם אם היה מבין את הקשר בין מקרה זה למה שלפניו ואחריו, היה רואה עד כמה הוא נפלא. וזה שייך לשכל, כלומר למוח, שכנגד חב"ד. השם שמתייחס למדרגה זו הוא שם אהי"ה, והוראתו על העתיד, לאמור שהוא מתייחס לעתיד בלבד ולא להווה. המקור לראיית סתירות בהשגחה, שאין מבינים את ההשגחה בהווה, ולכן צריך לייחד את שם אהי"ה עם שם הוי"ה, שהיה הוה ויהיה, ואין נתק בין ההווה העתיד והעבר, ולכן נחשב כולו טוב. וזה נקרא יחוד, כלומר חיבור במקום החסרון, כי אם מתבוננים רק בחלק אחד של ההשגחה, ורואים בעין השכל סתירות וקושיות על ההשגחה, הפתרון היחיד הוא לעשות חיבור, כי אין יחוד אלא במקום פירוד. אם אדם משתמש בשכל שבמוחו בלבד, הוא יוצר פירודים, ולכן עליו לעשות יחוד שיבטל אותם. היחוד מבחינת המוח הוא יחוד הוי"ה – אהי"ה.

יחוד הוי"ה – אלקים

הזכרנו לעיל שהאלוקות נמצאת בכל מקום, וגם בתוך הטבע, אלא שהטבע מסתיר אותה. אמנם 'הטבע' בגימטריא 'אלהי"ם' אולם הוא מסתיר את האלקות. וזה כנגד מדרגת חג"ת ששייך ללב, כלומר לרגש. הסברנו את מהלך החטא של עץ הדעת, שחווה הצטווה מלכתחילה רק שלא לאכול מעץ הדעת, אולם היא

הוסיפה מדעתה ואמרה שאסור גם לגעת בעץ, כמ"ש (בראשית ג', ג'): "ולא תגעו בו פן תמתו". ולכאורה כיצד הוסיפה מדעתה על הציווי האלקי? אלא שהיו לה חושים רוחניים מתוקנים, בדומה לחושים גשמיים שיש לאדם פשוט בעולם הזה. ואדם פשוט יכול לחוש לדוגמא את הכאב שנגרם לכל מי שנוגע באש, ולכן ודאי שיתרחק ככל יכולתו מהאש ולא ינסה זאת. בטבע יש שמירה, ומי שחש בנזק לא יתקרב לשם, ומאיך, היכן שהרגש משדר לו הנאה שיכול להשיג, הוא ירוץ לקראתה. חוה היתה בעלת חושים רוחניים בדומה לחושים הגשמיים שיש לנו כיום, ולכן הוסיפה איסור נגיעה בעץ, כי הרגישה בקרבה לעץ טעם המוות. אלא שכל זה היה לפני האכילה מעץ הדעת, אולם לאחר האכילה התקלקל לגמרי החוש הטבעי, ואדם ואמר: "אכלתי ואוכל", כלומר רצה לאכול עוד מעץ הדעת, ולא יכל לעצור בעד תאוותו. ומאז האדם בבחינת חולה שחושו אינם פועלים כשורה, ואומר על רע טוב ועל טוב רע, על מתוק מר ועל מר מתוק. אם חושו של אדם היו מתוקנים, כאשר היה מקיים מצוה היה צריך להרגיש נעימות נפלאה, וטעם נפלא שלא היה יכול להפרד מהמצוה. ומאיך רק בנגיעה בעבירה היה מרגיש טעם מר שהיה גורם לו להתרחק ולא להתקרב אליה לעולם. כיום הטבע פועל הפוך, וכאשר אדם עושה מצוה הוא מרגיש יובש בלי שום הנאה, ואינו מבין מה התועלת שעלתה לו מקיומה. ואילו כאשר עובר עבירה מרגיש תענוג נפלא. ועל כך אמר דוד (תהלים מ"א, ה'): "רַפְּאֵה נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ", כלומר אמר לפני הקב"ה: רבונו של עולם, איך הגעתי למצב שאני יכול לחטוא? אם אני מסוגל לחטוא ולהרגיש בכך טעם טוב, משמע שאני חולה.

וכל זה שייך למדרגת חג"ת, שכנגד הרגש. כי אלקים בגימטריא הטבע, והטבע מרחיק את האדם מלהרגיש את ההשגחה. בענין הרגש הס"א חזקה יותר מהקדושה, כי בעשותו עבירה הוא מרגיש הרגשה טובה, ובעשיית מצוה להיפך. וזה מצב של פירוד, ולכן צריכים לעשות יחוד, וגם כאן היחוד הוא עם שם הוי"ה, שהיה הוה ויהיה, וקשור לכל המציאות בעבר הוה ועתיד, ולכן התכונה שהיתה לאדם הראשון לפני החטא, שהרגש שלו היה מתוקן, ששייכת לעבר, אפשר להתחבר אליה גם בהוה מכח שם הוי"ה. וזהו היחוד הוי"ה – אלקים.

יחוד הוי"ה – אדנ"י

אדנ"י הוא אותיות דינא, כלומר דין. והם הדינים שמענישים את העולם, וכיון שאדם מרגיש בדין השורה עליו יש לו קושיות על ההשגחה. וידוע שההמשכה של אדם לצד הטומאה מתחילה עוד בצד הקדושה, כמ"ש (זהר ויקרא י' ע"ב): "בינה דינין מתערין מינה", כי בספירת הבינה יש שני צדדים, ימין ושמאל, ימין הוא חסדים ושמאל דינים. אם אדם נדבק רק בצד השמאל שבבינה, הוא מושך אורות, שנהפכים לדינים, כלומר במקורם היו חסדים, ונהפכו לדינים, ולבסוף גבורות מצד הטומאה. כי כמה שמתרחקים יותר מחסדי ה', כלומר כמה שמתרחקים יותר ממטרת הבריאה, שהיא "עולם חסד יבנה", כמה שאדם מתרחק מהחסד הוא נדבק בדינים, ולאחר מכן לכוחות הטומאה. ולכן דוקא בענין היסוד, כלומר הברית, אדם נבחן אם הוא דבק בבורא עולם ובמטרת הבריאה, שהוא עולם חסד יבנה, או להיפך, שהוא מחפש רק טובת עצמו, וכך מגביר את הדינים ומתקרב לצד הטומאה.

ולכן המבחן הוא בנה"י, כי הדינים שייכים לדרגת הנה"י, וכאשר המלאך נאבק עם יעקב, כמ"ש (בראשית ל"ב, כ"ד-כ"ה): "וַיֵּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ ... וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוֹ וַתִּקַּע נֶפֶף יָרְךְ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ". המלאך נגע בירך, כי שתי הירכיים הן הבסיס שכל הגוף עומד עליהן. והאחיזה של המלאך לא היתה מפני שגילה חסרון ופגם ביעקב ח"ו, אלא מפני שקומתו של יעקב היא השורש לכלל ישראל. ובכל האיברים לא מצא מקום תורפה וחולשה, אלא רק בירך בשמאלית, ומשום שהירכיים הולכות יחד, גם ירך ימין ניזוקה ונפגמה. אולם לאחר מכן בא שמואל הנביא ותיקן את ירך הימין, שנקראת נצח, וע"כ נאמר (שמואל א' ט"ו), כ"ט): "וְגַם נִצַּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקַר", ולעיתיד לבוא תתוקן גם הירך השמאלית, ואז יהיה גמר התיקון. וזה ענין היחוד הוי"ה – אדנ"י, כי בכל המקומות שיש פירוד צריך לעשות יחוד ולחבר אותם לשורש, ששם יש חבור מוחלט.

11

עד כאן הסברנו את שלושת היחודים, כל אחד כשלעצמו, אולם חבור שלושתם יחד הוא בגימטריא נר. מקור כל הפירודים הוא החטא, ואם אדם לא היה חוטא, בכל מקום שהיה מתבונן היה רק מתחזק יותר ויותר באמונה, ומתקרב יותר לבורא. הקב"ה ברא לאדם חושים שכל מה שקשור לאדם או לסביבתו הם כוחות של חיבור עם בורא עולם, אולם החטא גרם שכל הכוחות שאמורים ליצור חיבור יוצרים פירוד. חוה כבתה נרו של עולם, לכן מוטל עליה לתקן ע"י הדלקת הנר, כלומר לעשות את כל היחודים, לחבר הכל יחד. כוח החיבור נמצא בשבת, כמ"ש בתפילת מנחה של שבת: "אַתָּה אֶחָד וְשִׁמְךָ אֶחָד וְמִי כְעִמְךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ". את ההכנה להדלקת הנר צריך לעשות האיש, כי יש לו רמ"ח איברים, ולאשה רנ"ב, וביחד הם פעמיים 'נר'. הנר שלו הוא ההכנה, והנר שלה הוא ההדלקה, כלומר להאיר, כמ"ש (משלי ו', כ"ג): "כִּי נֵר מְצֹה וְתוֹרָה אֹר".

עונג שבת

לענין עונג שבת: כיון שאמרנו שכל מה ששייך לשבת הוא תיקונו של עולם, משם באים כל כוחות היחוד, האמונה והבטחון, והפרנסה. נאמר בספר יצירה (פ"ב מ"ד): "אין בטובה למעלה מענג ואין ברעה למטה מנגע". צריך להבין שכל מה שברא הקב"ה בעולם עשוי מאותו חומר, ולא שיש שני סוגים של טוב ורע, אלא הכל תלוי בצירופים, כלומר איך מצרפים דבר לדבר. התורה הנחתה אותנו כיצד לצרף באופן נכון, ולכן כאשר הולכים בדרך התורה, זוכים לעונג, ואם לא יודעים לצרף בדרך התורה, הענג נהפך לנגע. וכבר למדנו שאם יש לאדם נגע, ויש לו צורך לגרד באותו מקום, הגירוד גורם לו אמנם ענג רגעי, אולם כתוצאה מהגירוד הנגע גדל, ואז הצורך לגירוד גדל יותר, וכך הוא מגרד יותר ומגדיל עוד את הנגע, ואם לא יפסיק הוא עלול להרעיל את הדם ולגרום לעצמו מוות. אם כן העונג שבגירוד הוא למעשה נגע.

בשבת, כיון שהעולם צריך להסתדר בסדר הנכון, כי כל סדרו של עולם בא מכוח השבת, לכן יש בו ענין של עונג. העונג הוא גם כן תיקון של תשובה, כי תשובה מצריכה שינוי מקום, שינוי השם ושינוי מעשה. ובשבת יש שינוי השם, כי יש לה שם מיוחד, שינוי מקום, שהוא סדור השולחן במקום אחר מביום חול, ולכן נאמר על שבת (שמות ל"א, ט"ז): "לַעֲשׂוֹת אֶת הַשִּׁבְתָּ לְדִרְתָּם בְּרִית עוֹלָם", וע"כ אמר הזוהר (פנחס רל"ח ע"ב) ש"לְדִרְתָּם" כתוב חסר, שהוא מלשון לדירתם, שצריך דירה מיוחדת בשבת. וכמ"ש חז"ל (ברכות נ"ז ע"ב): "שלושה דברים מרחיבים דעתו של אדם: דירה נאה, אשה נאה, וכלים נאים". והרמז: אשה נאה זו הנשמה, דירה נאה היא המקום שצריך לחפש בשבת שירחיב דעתו של אדם, כדי שלא להיות מצומצם. כי כל השבוע אדם מצומצם בענינים של פרנסה, אולם השבת מבטלת כוח הצמצום ויוצא למרחב בבחינת אינסוף, שאורו מאיר מסוף העולם ועד סופו, ולכך צריך להכנס לאוירה של שבת כדי לקבל את האור הגדול של השבת שירחיב את דעתו ולא יהיה מצומצם אלא במרחב, כלומר בהרחבת הדעת, ומשם ימשך לו לכל ימות השבוע.

הקב"ה יזכנו לעולם שכולו שבת ומנוחה לחיי עולמים